TEISINGUMO TEISMO (devintoji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. kovo 14 d.*

„Valstybės įsipareigojimų neįvykdymas – SESV 258 straipsnis – Direktyva (ES) 2018/1972 – Europos elektroninių ryšių kodeksas – Neperkėlimas į nacionalinę teisę ir nepranešimas apie perkėlimo priemones – SESV 260 straipsnio 3 dalis – Prašymas įpareigoti sumokėti vienkartinę sumą ir periodinę baudą – Sankcijos dydžio nustatymo kriterijai“

Byloje C-454/22

dėl 2022 m. liepos 7 d. pagal SESV 258 straipsnį ir SESV 260 straipsnio 3 dalį pareikšto ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo

Europos Komisija, atstovaujama U. Małecka, L. Malferrari, E. Manhaeve ir A. Sauka,

ieškovė,

prieš

Latvijos Respubliką, atstovaujamą J. Davidoviča ir K. Pommere,

atsakovę,

TEISINGUMO TEISMAS (devintoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininko pareigas einantis J.-C. Bonichot, teisėjai S. Rodin ir L. S. Rossi (pranešėja),

generalinė advokatė T. Ćapeta,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinės advokatės nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

* Proceso kalba: latvių.

Sprendimą

1 Ieškiniu Europos Komisija Teisingumo Teismo prašo:

– pripažinti, kad nepriėmusi 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2018/1972, kuria nustatomas Europos elektroninių ryšių kodeksas (OL L 321, 2018, p. 36), 124 straipsnio 1 dalį įgyvendinančių įstatymų ir kitų teisės aktų arba bet kuriuo atveju nepranešusi apie juos Komisijai Latvijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal šią direktyvą,

– įpareigoti Latvijos Respubliką sumokėti 1 145,34 EUR sumą už kiekvieną dieną, o bendra suma turi būti mažiausiai 316 000 EUR,

– jeigu pirmoje įtraukoje nurodytas pažeidimas tęsis iki sprendimo šioje byloje paskelbimo dienos, įpareigoti Latvijos Respubliką sumokėti Komisijai 1 145,34 EUR dydžio periodinę baudą už kiekvieną vėlavimo dieną nuo šios dienos iki dienos, kai ši valstybė narė įvykdys įsipareigojimus pagal Direktyvą 2018/1972, ir

– priteisti iš Latvijos Respublikos bylinėjimosi išlaidas.

Teisinis pagrindas

2 Direktyvos 2018/1972 2 ir 3 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(2) Komisija periodiškai peržiūri penkių direktyvų <…>, kurios sudaro galiojančią elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų reguliavimo sistemą, veikimą, siekdama visų pirma nustatyti, ar reikia jas iš dalies pakeisti atsižvelgiant į technologijų ir rinkos pokyčius;

(3) 2015 m. gegužės 6 d. komunikate, nustatančiame Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategiją, Komisija nurodė, kad peržiūrint telekomunikacijų reguliavimo sistemą dėmesys bus visų pirma skiriamas priemonėms, kuriomis siekiama skatinti investicijas į sparčiojo plačiajuosčio ryšio tinklus, užtikrinti nuoseklesnį vidaus rinka grindžiamas požiūris į radijo spektro politiką ir valdymą, sudaryti sąlygas tikrai vidaus rinkai sprendžiant reguliavimo susiskaidymo problemą, užtikrinti veiksmingą vartotojų apsaugą, vienodas sąlygas visiems rinkos dalyviams ir nuoseklų taisyklių taikymą, taip pat sukurti veiksmingesnę reguliavimo institucijų sistemą.“

3 Šios direktyvos 1 straipsnyje „Dalykas, taikymo sritis ir tikslai“ numatyta:

„1. Ši direktyva nustato suderintą elektroninių ryšių tinklų, elektroninių ryšių paslaugų, susijusių priemonių ir susijusių paslaugų reguliavimo sistemą ir tam tikrus galinių įrenginių aspektus. Ji nustato nacionalinių reguliavimo institucijų ir, kai taikytina, kitų kompetentingų institucijų užduotis ir procedūras, siekiant užtikrinti, kad reguliavimo sistema būtų suderintai taikoma visoje [Europos] Sąjungoje.

2. Šia direktyva siekiama:

a) elektroninių ryšių tinkluose ir paslaugose įgyvendinti vidaus rinką, kurioje įdiegiami ir įsisavinami itin didelio pralaidumo tinklai, užtikrinama tvari konkurencija, elektroninių ryšių paslaugų sąveika, prieinamumas, tinklų ir paslaugų saugumas ir nauda galutiniams naudotojams; ir

b) užtikrinti, kad visoje Sąjungoje būtų teikiamos geros kokybės, įperkamos viešai prieinamos paslaugos veiksmingos konkurencijos ir laisvo pasirinkimo sąlygomis, reglamentuoti tokius atvejus, kai rinka nepakankamai tenkina galutinių naudotojų, įskaitant neįgalius naudotojus, poreikius naudotis paslaugomis vienodomis sąlygomis su kitais, ir nustatyti reikiamas galutinių naudotojų teises.

<…>“

4 Minėtos direktyvos 124 straipsnio „Perkėlimas į nacionalinę teisę“ 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės ne vėliau kaip 2020 m. gruodžio 21 d. priima ir paskelbia įstatymus ir kitus teisės aktus, būtinus, kad būtų laikomasi šios direktyvos. Jos nedelsdamos pateikia Komisijai tų teisės aktų nuostatų tekstą.

Valstybės narės taiko tas nuostatas nuo 2020 m. gruodžio 21 d.

Valstybės narės, tvirtindamos tas nuostatas, daro jose nuorodą į šią direktyvą arba tokia nuoroda daroma jas oficialiai skelbiant. Jos taip pat turi įtraukti teiginį, kad galiojančiuose įstatymuose ir kituose teisės aktuose pateiktos nuorodos į direktyvas, kurias panaikina ši direktyva, laikomos nuorodomis į šią direktyvą. Nuorodos darymo tvarką ir minėto teiginio formuluotę nustato valstybės narės.“

Ikiteisminė procedūra ir procesas Teisingumo Teisme

5 2020 m. rugsėjo 29 d. Latvijos Respublika pranešė Komisijai apie laikinąsias įgyvendinimo nuostatas, kuriomis siekiama iš dalies perkelti Direktyvą 2018/1972. Be to, 2020 m. lapkričio 11 d. rašte, kurį Komisija patvirtino gavusi 2020 m. lapkričio 13 d., ši valstybė narė nurodė, kad Elektroninės žiniasklaidos įstatymo projektas (toliau – perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymo projektas), skirtas šiai direktyvai perkelti į Latvijos teisę, buvo priimtas 2020 m. rugsėjo 10 d. valstybės sekretorių susitikime.

6 Manydama, kad šiomis nuostatomis Direktyva 2018/1972 neperkeliama, nes jos susijusios su ankstesne teisine sistema, ir kad dėl to Latvijos Respublika nepriėmė įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų šiai direktyvai įgyvendinti pagal jos 124 straipsnį, 2021 m. vasario 3 d. Komisija išsiuntė šiai valstybei narei oficialų pranešimą ir paragino ją pateikti savo pastabas.

7 2021 m. kovo 26 d. Latvijos valdžios institucijos atsakė į šį raštą ir įvertino pažangą, padarytą perkeliant Direktyvą 2018/1972 į Latvijos teisę. Visų pirma jos nurodė, kad perkėlimas į nacionalinę teisę turi būti užbaigtas ne vėliau kaip 2021 m. lapkričio 30 d.

8 Neturėdama kitos informacijos apie visišką Direktyvos 2018/1972 perkėlimą į nacionalinę teisę, Komisija 2021 m. rugsėjo 23 d. pateikė Latvijos Respublikai pagrįstą nuomonę ir pareikalavo ne vėliau kaip iki 2021 m. lapkričio 23 d. į ją atsižvelgti.

9 2021 m. lapkričio 5 d. Latvijos Respublika pranešė apie naujas perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, kurios, Komisijos nuomone, taip pat susijusios su ankstesne teisine sistema.

10 2021 m. lapkričio 17 d. Latvijos valdžios institucijos atsakė į pagrįstą nuomonę ir nurodė, kad Direktyvos 2018/1972 perkėlimas į nacionalinę teisę tebevėluoja dėl COVID-19 pandemijos. Jos visų pirma paaiškino, kad naujos datos, iki kurių numatoma priimti perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymo projektą ir kitas ministro įsakymais tvirtinamas tvarkas, būtinas šios direktyvos perkėlimui į nacionalinę teisę užbaigti, yra atitinkamai 2002 m. balandžio 1 d. ir birželio 1 d.

11 Manydama, kad Latvijos Respublika nepriėmė šiai direktyvai įgyvendinti būtinų nuostatų, Komisija nusprendė pareikšti šį ieškinį Teisingumo Teisme.

12 2022 m. balandžio 8 d. Latvijos valdžios institucijos pranešė Komisijai apie naujas direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. 2022 m. balandžio 12 d. jos atsakė į Komisijos prašymą pateikti paaiškinimų dėl šių priemonių. Visų pirma jos ją informavo, kad įgyvendinimo tvarkos turi įsigalioti tą dieną, kai buvo priimtas perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymo projektas, kurio paskutinis svarstymas parlamente numatytas 2022 m. balandžio 14 d.

13 2022 m. balandžio 12, 28 ir 29 d. šios institucijos pranešė apie naujas Direktyvos 2018/1972 perkėlimo į nacionalinę teisę priemones ir pateikė papildomos informacijos apie šio perkėlimo pažangą. Visų pirma jos nurodė, kad teisėkūros grafikas buvo pakeistas dėl to, kad *Latvijas Republikas Saeima* (Latvijos Respublikos parlamentas) tuo pačiu metu turėjo spręsti skubius klausimus, susijusius su COVID-19 pandemija, dideliu energijos sąnaudų padidėjimu ir Rusijos Federacijos invazija į Ukrainą. Šiomis aplinkybėmis jos pridūrė, kad perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymo projektą numatyta priimti iki 2022 m. birželio 1 d. ir kad rengiamos įgyvendinimo tvarkos.

14 2022 m. birželio 2 d. buvo priimtas Direktyvos 2018/1972 perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymas (toliau – Perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymas), tačiau Latvijos Respublikos Prezidentas jo nepasirašė ir pagal Latvijos Konstituciją grąžino įstatymų leidėjui peržiūrėti.

15 2022 m. liepos 7 d. Komisija pareiškė šį ieškinį.

16 Latvijos Respublika Teisingumo Teismo prašo:

– (pagrindinis reikalavimas) pripažinti, kad vėlavimas perkelti Direktyvą 2018/1972 į nacionalinę teisę yra nereikšmingas, palyginti su žala, kuri galėjo būti padaryta visuomenei, jeigu vyriausybė šio sprendimo 13 punkte nurodytų skubių klausimų nebūtų nagrinėjusi pirmenybės tvarka, pripažinti, kad šis vėlavimas pateisinamas *force majeure* aplinkybėmis, neskirti sankcijos ir priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas,

– (subsidiarus reikalavimas) jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų skirti jai sankciją, taikyti mažiausią įmanomą sumą, atsižvelgiant į šias aplinkybes ir bendrojo vidaus produkto (BVP) prognozes, taip pat į tai, kad Direktyvos 2018/1972 nuostatos Latvijos teisės sistemoje iš esmės buvo įgyvendintos iki visiško jos perkėlimo, sumažinti vienkartinės sumos ir (arba) periodinės baudos dydį proporcingai galiojančioms nuostatoms, jau atitinkančioms šią direktyvą iki jos perkėlimo į nacionalinę teisę pradžios, t. y. iki 25 % Komisijos prašomos sumos.

17 2022 m. rugsėjo 15 d. atsiliepime į ieškinį Latvijos Respublika, be kita ko, pranešė apie Perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymo įsigaliojimą 2022 m. liepos 29 d., vyriausybės ir administracinių įgyvendinimo priemonių priėmimą laikotarpiu nuo 2022 m. rugpjūčio 4 d. iki 23 d. ir tuo metu priimamų įgyvendinimo priemonių sąrašą. 2022 m. spalio 26 d. dublike Komisija patvirtino gavusi pranešimą.

18 2022 m. gruodžio 7 d. triplike Latvijos Respublika teigė, kad 2022 m. lapkričio 17 d. pranešė apie priemones, kuriomis Direktyva 2018/1972 buvo visiškai perkelta į nacionalinę teisę.

19 2022 m. gruodžio 7 d. šioje byloje buvo užbaigta rašytinė proceso dalis.

20 2023 m. birželio 30 d. aktu Komisija informavo Teisingumo Teismą, kad Latvijos Respublika jai pranešė apie tam tikras priemones ir kad, jos nuomone, Direktyva 2018/1972 jau perkelta į nacionalinę teisę (toliau – 2023 m. birželio 30 d. aktas). Vis dėlto Komisija mano, kad šiomis priemonėmis dar neužtikrinamas visiškas šios direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę.

21 Atsižvelgdama į Latvijos Respublikos padarytą pažangą perkeliant minėtą direktyvą, Komisija šiuo aktu taip pat patikslino savo reikalavimą, susijusį su prašymu skirti šiai valstybei narei pinigines sankcijas.

22 Dėl vienkartinės sumos pažymėtina, kad, atsižvelgdama į datas, kada Latvijos Respublika pranešė apie priemones, skirtas Direktyvai 2018/1972 perkelti į nacionalinę teisę, t. y. 2022 m. liepos 29 d. ir lapkričio 17 d., Komisija sumažino sunkumo koeficientą ir prašo Teisingumo Teismo taikyti, pirma, už laikotarpį nuo šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę termino pabaigos, t. y. 2020 m. gruodžio 22 d., iki 2022 m. liepos 28 d. 349 650 EUR vienkartinę sumą, antra, už laikotarpį nuo 2022 m. liepos 29 d. iki 2022 m. lapkričio 16 d. – 39 480 EUR vienkartinę sumą ir, trečia, už laikotarpį nuo 2022 m. lapkričio 17 d. iki pažeidimo pabaigos arba, jei pažeidimas dar nebūtų baigtas, iki sprendimo šioje byloje paskelbimo – 210 EUR už kiekvieną dieną vienkartinę sumą.

23 Dėl periodinės baudos pažymėtina, kad dabar Komisija siūlo Teisingumo Teismui skirti 945 EUR dydžio periodinę baudą už kiekvieną dieną, kol Latvijos Respublika visiškai įvykdys Direktyvos 124 straipsnio 1 dalyje numatytus įsipareigojimus.

24 2023 m. rugpjūčio 14 d. Latvijos Respublika pateikė pastabas dėl 2023 m. birželio 30 d. akto. Šiose pastabose ji teigia, kad, priešingai, nei teigia Komisija, priemonėmis, apie kurias pranešta 2022 m. lapkričio 17 d., Direktyva 2018/1972 į Latvijos teisę perkelta visiškai. Todėl ji prašo nuo tos dienos neskirti jai jokios vienkartinės sumos.

25 2023 m. gruodžio 31 d. Teisingumo Teismas informavo šalis apie šio sprendimo paskelbimo datą.

26 2024 m. vasario 1 d. Komisija informavo Teisingumo Teismą apie tai, kad 2023 m. rugpjūčio 15 d. Latvijos Respublika jai pranešė apie tam tikras papildomas priemones, ir nurodė, kad, priešingai šios valstybės narės pozicijai, ši į Latvijos teisę teisingai dar neperkėlė Direktyvos 2018/1972 112 straipsnio 1 dalies. Be to, Komisija paaiškino, kad, atsižvelgiant į labai pažengusią proceso stadiją, ji negali iš naujo įvertinti savo reikalavimo dėl prašomų sankcijų sumos, nes, kalbant apie tokį įvertinimą iš naujo, be to, kad Komisijos tarnybos turi jį atlikti techniniu atžvilgiu, sprendimą dėl jo turi priimti ir komisarų kolegija, o to Komisija negali įvykdyti nevilkindama Teisingumo Teismo sprendimo priėmimo. Todėl Komisija paliko Teisingumo Teismui nuspręsti dėl finansinių sankcijų lygio patikslinimo, atsižvelgiant į šių Latvijos Respublikos praneštų papildomų priemonių įvertinimą.

Dėl ieškinio

Dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal SESV 258 straipsnį

Šalių argumentai

27 Ieškinyje Komisija primena, kad pagal SESV 288 straipsnio trečią pastraipą valstybės narės privalo priimti nuostatas, būtinas direktyvų perkėlimui į nacionalinę teisę per šiose direktyvose nustatytus terminus užtikrinti, ir nedelsdamos apie jas pranešti Komisijai.

28 Komisija nurodo, kad įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas atsižvelgiant į valstybės narės padėtį baigiantis pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui.

29 Nagrinėjamu atveju pasibaigus šiam terminui ir net šio ieškinio pareiškimo dieną Latvijos Respublika dar nebuvo priėmusi nuostatų, būtinų Direktyvai 2018/1972 perkelti į nacionalinę teisę, ir bet kuriuo atveju apie jas nebuvo pranešusi Komisijai.

30 Anot Komisijos, Latvijos Respublika faktiškai neginčija įsipareigojimų neįvykdymo, dėl kurio jai priekaištaujama, tik remiasi praktinėmis ir vidaus aplinkybėmis, kad jį pateisintų. Vis dėlto direktyvos neperkėlimo į nacionalinę teisę per šioje direktyvoje numatytą terminą negalima pateisinti tokiomis aplinkybėmis.

31 Latvijos Respublika faktiškai neginčija įsipareigojimų neįvykdymo. Tačiau pirmiausia ji pabrėžia, kad jos elgesys buvo sąžiningas per visą procedūrą. Toliau vėlavimą perkelti Direktyvą 2018/1972 ji pateisina šios direktyvos, kurios perkėlimo terminas, jos teigimu, buvo per trumpas, ir Perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymo priėmimo procedūros sudėtingumu. Be to, ji nurodo *force majeure*, susijusią, pirma, su COVID-19 pandemija ir jos pasekmėmis darbo organizavimui ir, antra, su Rusijos Federacijos invazija į Ukrainą. Šiuo klausimu ji pabrėžia, kad Latvija yra viena iš šalių, kurios ribojasi su Rusija ir Baltarusija, todėl ši invazija, įskaitant invaziją iš pastarosios šalies teritorijos, sukėlė didesnę grėsmę nacionaliniam saugumui ir gynybai nei daugeliui kitų valstybių narių, todėl prioritetų pakartotinis įvertinimas turėjo didelį poveikį Latvijos vyriausybės darbui. 2021 m. ir 2022 m. paskelbta nepaprastoji padėtis, susijusi su neteisėtai iš Baltarusijos atvykstančiais pabėgėliais, turėjo tiesioginį poveikį kompetentingų institucijų darbotvarkei ir problemoms, kurios turi būti sprendžiamos pirmumo tvarka. Galiausiai ji mano, kad galiojančiais Latvijos teisės aktais jau buvo užtikrintas pakankamas ir išsamus elektroninių ryšių sektoriaus reglamentavimas ir galutinių naudotojų interesų bei teisių apsauga.

Teisingumo Teismo vertinimas

32 Pagal suformuotą jurisprudenciją įsipareigojimų neįvykdymas turi būti vertinamas atsižvelgiant į valstybės narės padėtį pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, ir Teisingumo Teismas negali atsižvelgti į vėliau įvykusius pokyčius (2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Asmens duomenų direktyva – Baudžiamosios teisės sritis)*, C-658/19, EU:C:2021:138, 15 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

33 Be to, Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad jei direktyvoje aiškiai numatyta valstybių narių pareiga užtikrinti, kad jos perkėlimo priemonėse būtų nuoroda į šią direktyvą arba tokia nuoroda būtų daroma jas oficialiai skelbiant, bet kuriuo atveju būtina, kad valstybės narės

priimtų aiškų aptariamos direktyvos perkėlimo aktą (2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Asmens duomenų direktyva – Baudžiamosios teisės sritis)*, C-658/19, EU:C:2021:138, 16 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

34 Nagrinėjamu atveju terminas atsakymui į pagrįstą nuomonę pateikti baigėsi 2021 m. lapkričio 23 d. Vadinasi, nurodyto įsipareigojimų neįvykdymo buvimą ar nebuvimą reikia vertinti atsižvelgiant į tą dieną galiojusius nacionalinės teisės aktus (šiuo klausimu žr. 2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Asmens duomenų direktyva – Baudžiamosios teisės sritis)*, C-658/19, EU:C:2021:138, 17 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

35 Šiuo klausimu neginčijama, kad tą dieną Latvijos Respublika nebuvo patvirtinusi priemonių, būtinų visiškam Direktyvos 2018/1972 perkėlimui užtikrinti, taigi ir nepranešė apie šias priemones Komisijai.

36 Siekdama pateisinti nurodomą įsipareigojimų neįvykdymą Latvijos Respublika pateikia kelis argumentus, grindžiamus, pirma, jos sąžiningu elgesiu per visą procedūrą, antra, Direktyvos 2018/1972, kurios perkėlimo terminas, jos teigimu, buvo per trumpas, sudėtingumu ir Perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymo priėmimo procedūra, trečia, *force majeure*, susijusia su COVID-19 pandemijos pasekmėmis ir Rusijos Federacijos invazija į Ukrainą, ir, ketvirta, aplinkybe, kad Latvijos teisėje jau buvo užtikrintas pakankamas ir išsamus elektroninių ryšių sektoriaus reguliavimas.

37 Vis dėlto tokie argumentai negali pateisinti Komisijos nurodyto įsipareigojimų neįvykdymo.

38 Pirma, sąžiningas valstybių narių elgesys Sąjungos institucijų atžvilgiu, kuris taip pat apima teisingą ir visišką direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę per jose nustatytus terminus, yra pareiga, tiesiogiai kylanti iš ESS 4 straipsnio 3 dalies, todėl negali būti reikšminga siekiant pateisinti kitos Sąjungos teisės nuostatos nesilaikymą.

39 Antra, nagrinėjamo įsipareigojimų neįvykdymo negalima atmesti dėl nurodomo Direktyvos 2018/1972 nuostatų sudėtingumo. Kaip teisingai teigia Komisija, kai Sąjungos teisės aktų leidėjas nustatė šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminą, jis žinojo apie jos sudėtingumą ir bet kuriuo atveju tik šis teisės aktų leidėjas galėjo pratęsti šį terminą; valstybės narės negalėjo nuo jo nukrypti, o Komisija – toleruoti tokių nukrypimų. Latvijos Respublika netvirtina, kad ėmėsi reikiamų iniciatyvų, kad pabandytų gauti leidimą nukrypti.

40 Be to, tas pats pasakytina apie nurodomą Perkėlimo į nacionalinę teisę įstatymo priėmimo procedūros sudėtingumą. Pagal suformuotą jurisprudenciją valstybės narės vidaus tvarkos praktika ar situacijos negali pateisinti iš Sąjungos direktyvų kylančių pareigų ir terminų nesilaikymo, taigi ir pavėluoto ar nevisiško šių direktyvų perkėlimo (2021 m. sausio 13 d. Sprendimo *Komisija / Slovėnija (FPRD II)*, C-628/18, EU:C:2021:1, 79 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

41 Trečia, dėl 2020 m. pradžioje pasireiškusios COVID-19 pandemijos ir nuo 2022 m. vasario mėn. Rusijos Federacijos prieš Ukrainą vykdomo grobikiško karo poveikio pažymėtina, kad neįrodyta ir net neteigiama, kad jis paaiškina visą vėlavimą, su kuriuo Latvijos Respublika perkėlė Direktyvą 2018/1972.

42 Ketvirta, atsižvelgiant į šio sprendimo 33 punkte nurodytą jurisprudenciją, aplinkybės, kad valstybės narės teisė, galiojusi prieš įsigaliojant Direktyvai 2018/1972, jau buvo suderinama su šia direktyva, nepakanka, kad šiai valstybei narei nebūtų taikoma pareiga perkelti minėtą direktyvą į savo teisės sistemą, taigi ir tokiam įsipareigojimų neįvykdymui pateisinti.

43 Vadinasi, reikia konstatuoti, kad pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui nepriėmusi įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų Direktyvai 2018/1972 įgyvendinti, taigi ir nepranešusi apie šias nuostatas Komisijai, Latvijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal šios direktyvos 124 straipsnio 1 dalį.

Dėl pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį pateiktų prašymų

Šalių argumentai

44 Ieškinyje Komisija pabrėžia, kad Direktyva 2018/1972 buvo priimta pagal įprastą teisėkūros procedūrą, todėl patenka į SESV 260 straipsnio 3 dalies taikymo sritį, ir kad Latvijos Respublikos įsipareigojimų pagal šios direktyvos 124 straipsnį neįvykdymas dėl to, kad ši valstybė narė nepranešė jai apie šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę nuostatas, akivaizdžiai yra nepranešimas apie direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, kaip tai suprantama pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį.

45 Komisija primena, kad Komunikato 2011/C 12/01 „SESV 260 straipsnio 3 dalies įgyvendinimas“ (OL C 12, 2011, p. 1) (toliau – 2011 m. komunikatas) 23 punkte nurodė, jog sankcijos, kurias siūlys pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį, bus nustatomos taikant tą patį metodą, kuris taikomas kreipiantis į Teisingumo Teismą pagal 260 straipsnio 2 dalį, kaip nurodyta Komunikato SEC(2005) 1658 „[SESV 260] straipsnio įgyvendinimas“ (toliau – 2005 m. komunikatas) 14–18 punktuose.

46 Taigi sankcijos nustatymas turi būti grindžiamas pažeidimo sunkumu, jo trukme ir būtinybe užtikrinti pačios sankcijos atgrasomąjį poveikį, kad būtų išvengta pakartotinių pažeidimų.

47 Pirma, dėl pažeidimo sunkumo pažymėtina, kad pagal 2005 m. komunikato 16 punktą ir 2011 m. komunikatą Komisija nustato sunkumo koeficientą atsižvelgdama į du kriterijus, t. y. Sąjungos taisyklių, kurios buvo pažeistos, svarbą ir jų pasekmes atitinkamiems bendriesiems ir privatiems interesams.

48 Viena vertus, Komisija pažymi, kad Direktyva 2018/1972 yra pagrindinis pagal teisėkūros procedūrą priimtas teisės aktas elektroninių ryšių srityje. Pirmiausia pasakytina, kad Europos elektroninių ryšių kodeksu (toliau – EERK) modernizuojama Sąjungos elektroninių ryšių reguliavimo sistema, didinant vartotojų pasirinkimo galimybes ir stiprinant jų teises, užtikrinant aukštesnius ryšių paslaugų standartus, skatinant investicijas į itin didelio pralaidumo tinklus ir belaidę prieigą prie itin didelio pralaidumo ryšio visoje Sąjungoje. Taip pat EERK įtvirtintos elektroninių ryšių sektoriaus organizavimo taisyklės, įskaitant jo institucinę struktūrą ir valdymą. Šio kodekso nuostatomis sustiprinamas nacionalinių reguliavimo institucijų vaidmuo nustatant minimalią šių institucijų kompetenciją visoje Sąjungoje ir sustiprinant jų nepriklausomumą, įtvirtinus skyrimo kriterijus ir pareigas teikti informaciją. Be to, EERK užtikrinamas ir itin veiksmingas radijo spektro (toliau – spektras) valdymas. Šios nuostatos sustiprina valstybių narių praktikos, susijusios su pagrindiniais spektro leidimų aspektais, nuoseklumą. Šiomis nuostatomis skatinama konkurencija tarp infrastruktūros ir itin didelio pralaidumo tinklų diegimo visoje

Sąjungoje. Galiausiai EERK reglamentuojami įvairūs elektroninių ryšių paslaugų teikimo aspektai, įskaitant universaliųjų paslaugų įpareigojimus, numeracijos išteklius ir galutinių naudotojų teises. Sugriežtinus šias taisykles siekiama padidinti vartotojų saugumą ir apsaugą, ypač kiek tai susiję su galimybe naudotis šiomis paslaugomis už prieinamą kainą.

49 Kita vertus, Direktyvos 2018/1972 neperkėlimas į Latvijos teisę kenkia reguliavimo praktikai visoje Sąjungoje, kiek tai susiję su elektroninių ryšių sistemos valdymu, spektro leidimais ir patekimo į rinką taisyklėmis. Taigi įmonės negali naudotis nuoseklesnėmis ir nuspėjamomis esamo spektro naudojimo teisių suteikimo ar jų atnaujinimo procedūromis ir numatyti reguliavimo, kylančio iš minimalios 20 metų spektro naudojimo licencijų galiojimo trukmės. Tokie trūkumai daro tiesioginę įtaką itin didelio pralaidumo tinklų prieinamumui ir diegimui Sąjungoje. Be to, vartotojai negali pasinaudoti tam tikra apčiuopiama nauda, kuri jiems suteikiama pagal šią direktyvą, pavyzdžiui, sprendimais, susijusiais su įperkamų ryšių paslaugų teikimu, reikalavimu suteikti jiems aiškią informaciją apie sutartis, įpareigojimu taikyti skaidrius tarifus, tinklo teikėjų pakeitimo supaprastinimu siekiant skatinti palankesnes mažmenines kainas ir operatorių pareiga suteikti galutiniams naudotojams su negalia lygiavertes galimybes naudotis ryšių paslaugomis.

50 Kadangi Latvijos Respublika nurodė Komisijai antrinės teisės aktus, kurie, Latvijos valdžios institucijų teigimu, yra būtini Direktyvai 2018/1972 perkelti, Komisija mano, kad toks nurodymas yra lengvinanti aplinkybė.

51 Taigi nagrinėjamu atveju tinkamas ir proporcingas sunkumo koeficientas yra 9. Todėl, atsižvelgiant į priemones, apie kurias pranešė Latvijos Respublika ir kurios nurodytos šio sprendimo 20 punkte, toks koeficientas, Komisijos nuomone, laikotarpiu nuo 2022 m. liepos 29 d. iki lapkričio 16 d. turėtų būti laipsniškai sumažintas iki 4, o laikotarpiu po 2022 m. lapkričio 17 d. – iki 3.

52 Antra, dėl įsipareigojimų neįvykdymo trukmės Komisija teigia, kad ji atitinka laikotarpį nuo Direktyvos 2018/1972 perkėlimo termino pabaigos, t. y. 2020 m. gruodžio 22 d., iki dienos, kurią pasibaigė atitinkamas įsipareigojimų neįvykdymas. Kadangi Latvijos Respublika iš dalies pranešė apie šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, šis įsipareigojimų neįvykdymas truko 555 dienas (minėto pažeidimo dalis nuo 2020 m. gruodžio 22 d. iki 2022 m. liepos 28 d.), 141 dieną (jo dalis nuo 2022 m. liepos 29 d. iki lapkričio 16 d.) ir tęsiasi, kiek tai susiję su to paties pažeidimo dalimi, siejama su priemonėmis, apie kurias, Komisijos nuomone, dar reikia pranešti.

53 Trečia, kiek tai susiję su Latvijos Respublikos pajėgumu mokėti, Komisija taikė kintamąjį „n“, numatytą jos Komunikate 2019/C 70/01 „Vienkartinių sumų ir už kiekvieną dieną mokamų periodinių baudų, kurias Komisija siūlo taikyti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo bylose dėl pažeidimų, apskaičiavimo metodo pakeitimas“ (OL C 70, 2019, p. 1). Taikant šį kintamąjį, atsižvelgiama į du veiksnius, t. y. BVP ir atitinkamos valstybės narės institucinę svarbą, kurią atspindi šiai valstybei narei skirtų vietų Europos Parlamente skaičius.

54 Nors Teisingumo Teismas 2022 m. sausio 20 d. Sprendime *Komisija / Graikija (Valstybės pagalbos susigrąžinimas – Feronikelis)* (C-51/20, EU:C:2022:36) jau buvo suabejojęs tiek šio antrojo veiksnio, tiek tame komunikate numatyto koregavimo koeficiento 4,5 svarba, Komisija vis dėlto nusprendė nagrinėjamu atveju taikyti tame komunikate numatytus kriterijus, kol bus priimtas naujas komunikatas, kuriame būtų atsižvelgta į šią naujausią Teisingumo Teismo jurisprudenciją.

55 Remiantis Komisijos komunikatu 2022/C 74/02 „Duomenų, naudojamų apskaičiuojant vienkartines sumas ir baudas, kurias Komisija siūlys taikyti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui vykdant pažeidimo tyrimo procedūrą, atnaujinimas“ (OL C 74, 2022, p. 2) (toliau – 2022 m. komunikatas), Latvijos Respublikai taikomas kintamasis „n“ yra 0,14. Vis dėlto savo 2023 m. birželio 30 d. akte Komisija taikė kintamąjį „n“ 0,07, kuris šiai valstybei narei šiuo metu numatytas Komisijos komunikato 2023/C 2/01 „Finansinės sankcijos pažeidimų nagrinėjimo procedūrose“ (OL C 2, 2023, p. 1, toliau – 2023 m. komunikatas) I priede.

56 Remdamasi Komunikatu 2017/C 18/02 „[Sąjungos] teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“ (OL C 18, 2017, p. 10) Komisija prašo Teisingumo Teismo skirti Latvijos Respublikai periodinę baudą už laikotarpį nuo sprendimo šioje byloje paskelbimo iki visiško jo įvykdymo dienos ir įpareigoti sumokėti vienkartinę sumą už laikotarpį nuo Direktyvoje 2018/1972 numatyto perkėlimo termino pabaigos iki tos dienos, kurią ši valstybė narė visiškai įvykdys įsipareigojimus pagal šią direktyvą, arba sprendimo šioje byloje paskelbimo dienos.

57 Dėl periodinės baudos Komisija primena, kad pagal 2005 m. komunikato 18 punktą jos dydis turi užtikrinti, kad sankcija būtų proporcinga ir atgrasanti. Šiuo tikslu periodinės baudos už kiekvieną dieną dydis apskaičiuojamas padauginus standartinę fiksuoto dydžio sumą iš sunkumo koeficiento ir trukmės koeficiento, o vėliau iš atitinkamai valstybei narei taikomo kintamojo „n“. Nors ieškinyje Komisija rėmėsi savo 2022 m. komunikatu, 2023 m. birželio 30 d. akte ji dabar remiasi 2023 m. komunikatu. Pagal pastarojo komunikato I priedo 1 punktą „periodinės baudos dydis“ yra 3 000 EUR per dieną. Komisijos pasiūlyti sunkumo ir trukmės koeficientai yra atitinkamai 3 ir 1,5. Kaip pažymėta šio sprendimo 55 punkte, Komisijos Latvijos Respublikai taikomas kintamasis „n“ yra 0,07. Taigi Komisijos pasiūlytas periodinės baudos už kiekvieną dieną dydis yra 945 EUR nuo sprendimo šioje byloje paskelbimo dienos iki dienos, kurią bus visiškai įvykdyti Direktyvos 2018/1972 124 straipsnio 1 dalyje numatyti įsipareigojimai.

58 Iš 2005 m. komunikato 20 punkto matyti, kad vienkartinė suma turi būti bent jau fiksuota minimali suma, atspindinti principą, pagal kurį kiekvienas užsitęsęs Sąjungos teisės nevykdymo atvejis, neatsižvelgiant į jokias sunkinančias aplinkybes, savaime yra teisėtumo principo pažeidimas teisinėje visuomenėje, už kurį turi būti skirta reali sankcija. Remiantis 2022 m. komunikatu, minimali Latvijos Respublikos mokėtina vienkartinė suma būtų 316 000 EUR.

59 Taikant 2005 m. ir 2011 m. komunikatuose nustatytą metodą, jei apskaičiuota vienkartinė suma viršytų minimalią vienkartinę sumą, Komisija siūlo Teisingumo Teismui vienkartinę sumą nustatyti padauginus sumą už kiekvieną dieną iš dienų, kurias tęsėsi atitinkamas pažeidimas, skaičiaus skaičiuojant nuo dienos, einančios po atitinkamoje direktyvoje numatyto perkėlimo į nacionalinę teisę termino pabaigos, iki dienos, kurią pažeidimas baigiasi, arba, jeigu jis dar nesibaigęs, iki pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį priimto teismo sprendimo paskelbimo dienos. Taigi vienkartinės sumos per dieną mokėtinas dydis turi būti apskaičiuojamas standartinę fiksuoto dydžio sumą, taikomą apskaičiuojant vienkartinės sumos per dieną mokėtiną dydį, padauginus iš sunkumo koeficiento ir kintamojo „n“. Pagal 2023 m. komunikato I priedo 2 punktą ši standartinė fiksuoto dydžio suma yra 1 000 EUR. Nagrinėjamu atveju sunkumo koeficientas yra 9 už pirmąsias 555 įsipareigojimų neįvykdymo dienas, t. y. nuo 2020 m. gruodžio 22 d. iki 2022 m. liepos 28 d., 4 – už paskesnes 141 dienas, t. y. nuo 2022 m. liepos 29 d. iki lapkričio 16 d., ir galiausiai 3 – už laikotarpį, prasidėjusį 2022 m. lapkričio 17 d. Kintamasis „n“ yra 0,07. Tuo remiantis darytina išvada, kad vienkartinės sumos dydis yra 349 650 EUR už laikotarpį nuo 2020 m. gruodžio 22 d. iki 2022 m. liepos 28 d., 39 480 EUR už laikotarpį nuo 2022 m.

liepos 29 d. iki lapkričio 16 d. ir 210 EUR per dieną už laikotarpį nuo 2022 m. lapkričio 17 d. iki dienos, kai Latvijos Respublika visiškai įvykdys įsipareigojimus pagal Direktyvą 2018/1972, arba sprendimo šioje byloje paskelbimo dienos.

60 Visų pirma dėl pažeidimo sunkumo Latvijos Respublika teigia, kad iki tol egzistavę teisės aktai jau buvo pakankami ir išsamūs. Vėlavimas perkelti Direktyvą 2018/1972 tiesiogiai nesukėlė nuostolių ir žalos elektroninių ryšių sektoriui.

61 Latvijos Respublika visų pirma atkreipia dėmesį į tai, kad ji nebandė išvengti Direktyvos 2018/1972 perkėlimo ir reguliariai informuodavo Komisiją apie teisėkūros darbų, susijusių su jos perkėlimu į nacionalinę teisę, eigą. Be to, jos teigimu, ši direktyva iš esmės pagerina jau egzistuojančią teisinę sistemą, iš esmės jos nepakeisdama.

62 Be to, dėl pažeidimo trukmės Latvijos Respublika mano, kad ji negali būti laikoma reikšminga, nes tai, kad ši valstybė narė pavėlavo perkelti Direktyvą 2018/1972, neturėjo neigiamų pasekmių.

63 Galiausiai sankcijos skyrimas Latvijos Respublikai neturėtų atgrasomojo poveikio, bet, priešingai, atkreiptų visuomenės dėmesį į tai, kad prioritetas yra spręsti formalius klausimus, už kuriuos valstybė gali būti nubausta, užuot nagrinėjus tokius nacionalinės svarbos ir jai būdingus su visuomene susijusius klausimus, kaip kova su COVID-19 pandemijos plitimu, pabėgėlių iš Baltarusijos teritorijos antplūdis iki Rusijos Federacijos invazijos į Ukrainą, padidėjusios energijos išteklių kainos ir dėl šios invazijos kilusių neatidėliotinų problemų sprendimas. Ji priduria, kad po šios invazijos BVP augimo prognozės 2022 ir 2023 m. buvo gerokai sumažintos atitinkamai iki 1,8 % ir 3,2 %.

64 Dublike Komisija atsikerta, kad nagrinėjamas įsipareigojimų neįvykdymas, kurį ginčija Latvijos Respublika, gali trukdyti tinkamam vidaus rinkos veikimui, todėl turi tam tikro sunkumo laipsnį, net jeigu jis nesukelia neigiamų pasekmių. Komisijos teigimu, nors Direktyvoje 2018/1972 yra daug iki tol egzistavusių nuostatų, ja bet kuriuo atveju taip pat modernizuojama teisinė sistema, visų pirma nustatant naujas taisykles, susijusias su 5G tinklų diegimu, naujų didelio pralaidumo fiksuotojo ryšio tinklų diegimu ir naujais sprendimais, skirtais geriau apsaugoti vartotojus.

65 Komisija primena, kad pagrindinis SESV 260 straipsnio 3 dalyje numatytų sankcijų tikslas yra užtikrinti Sąjungos teisės aktų perkėlimą į nacionalinę teisę per joje nustatytus terminus ir užkirsti kelią tokio pobūdžio pažeidimams pasikartoti. Direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę per joje nustatytus terminus yra ne paprastas formalus klausimas, o pagrindinė valstybių narių pareiga siekiant užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą.

66 Triplike Latvijos Respublika laikosi savo pozicijos ir priduria, kad priėmus priemones, apie kurias ji 2022 m. lapkričio 17 d. pranešė Komisijai, Direktyva 2018/1972 į Latvijos teisę perkelta visiškai.

67 Vis dėlto savo 2023 m. birželio 30 d. akte Komisija laikosi nuomonės, kad šiomis priemonėmis neperkeliama tam tikrų Direktyvos 2018/1972 nuostatų ir kad jomis nevisiškai perkeliamos kitos šios direktyvos nuostatos.

68 Pastabose dėl šio akto Latvijos Respublika dar kartą patvirtina savo poziciją, kad minėtomis priemonėmis visiškai užbaigtas Direktyvos 2018/1972 perkėlimas į Latvijos teisę.

Teisingumo Teismo vertinimas

69 Kadangi, kaip matyti iš šio sprendimo 43 punkto, nustatyta, kad pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui Latvijos Respublika nepranešė Komisijai apie visišką Direktyvos 2018/1972 perkėlimą užtikrinančias priemones, kaip tai suprantama pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį, taip konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas patenka į šios nuostatos taikymo sritį.

70 Komisija prašo taikyti periodinę baudą ir vienkartinę sumą.

71 Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad vienos ar kitos iš šių dviejų priemonių taikymas priklauso nuo to, ar kiekviena iš šių priemonių gali padėti pasiekti siekiamą tikslą, atsižvelgiant į nagrinėjamo atvejo aplinkybes. Periodinės baudos skyrimas atrodo ypač tinkamas paskatinti valstybę narę kuo greičiau nutraukti įsipareigojimų nevykdymą, kurį, nesant tokios priemonės, būtų linkstama tęsti, o įpareigojimas sumokėti vienkartinę sumą labiau grindžiamas atitinkamos valstybės narės pareigų nevykdymo pasekmių privatiems ir viešiesiems interesams vertinimu, pavyzdžiui, kai įsipareigojimai buvo nevykdomi ilgą laiką (2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Asmens duomenų direktyva – Baudžiamosios teisės sritis)*, C-658/19, EU:C:2021:138, 54 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

– *Dėl prašymo skirti periodinę baudą*

72 Dėl galimybės nagrinėjamu atveju skirti periodinę baudą reikia priminti, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją tokios baudos skyrimas iš esmės pateisinamas tik tiek, kiek tęsiasi pažeidimas, už kurį ta bauda skiriama, kol Teisingumo Teismas išnagrinės faktines aplinkybes, t. y. iki proceso užbaigimo dienos (2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Asmens duomenų direktyva – Baudžiamosios teisės sritis)*, C-658/19, EU:C:2021:138, 55 ir 57 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

73 Taigi siekiant nustatyti, ar nagrinėjamu atveju gali būti numatytas periodinės baudos skyrimas, reikia išnagrinėti, ar šio sprendimo 43 punkte konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas tęsėsi iki proceso užbaigimo dienos, t. y. 2022 m. gruodžio 7 d.

74 Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs, kad SESV 260 straipsnio 3 dalyje esanti frazė „pareig[a] pranešti apie <…> į nacionalinę teisę perkeliančias nuostatas“ reiškia valstybių narių pareigą pateikti pakankamai aiškią ir tikslią informaciją apie direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones. Tam, kad įvykdytų teisinio saugumo pareigą ir užtikrintų visų šios direktyvos nuostatų perkėlimą į nacionalinę teisę visoje atitinkamoje teritorijoje, valstybės narės, vadovaudamosi ESS 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu, privalo dėl kiekvienos minėtos direktyvos nuostatos nurodyti nacionalinę nuostatą ar nuostatas, kuriomis jos, jų manymu, įvykdė įvairias direktyvoje joms nustatytas pareigas. Kai toks pranešimas pateiktas (prireikus prie jo gali būti pridėta atitikties lentelė), prašydama skirti atitinkamai valstybei narei SESV 260 straipsnio 3 dalyje numatytą piniginę baudą Komisija turi įrodyti, kad tam tikros perkėlimo priemonės akivaizdžiai nepatvirtintos arba neapima visos tos valstybės narės teritorijos; vykstant pagal pastarąją nuostatą pradėtam teismo procesui Teisingumo Teismas neprivalo nagrinėti, ar nacionalinės priemonės, apie kurias pranešta Komisijai, užtikrina tinkamą tos direktyvos nuostatų perkėlimą (2019 m. liepos 8 d. Sprendimo *Komisija / Belgija (SESV 260 straipsnio 3 dalis – Spartieji elektroninių ryšių tinklai)*, C-543/17, EU:C:2019:573, 51 ir 59 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

75 Šiuo klausimu iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad 2022 m. lapkričio 17 d. Latvijos Respublika pranešė Komisijai apie tam tikras priemones. Triplike ši valstybė narė aiškiai patvirtino, kad, jos nuomone, šios priemonės užbaigė visišką Direktyvos 2018/1972 perkėlimą į Latvijos teisę.

76 Vis dėlto 2023 m. birželio 30 d. akte Komisija tik nurodė, kad Latvijos Respublika tą dieną dar nebuvo pranešusi apie Direktyvos 2018/1972 1 straipsnio 4 dalies, 35 straipsnio 7 ir 9 dalių, 48 straipsnio 2 dalies, 49 straipsnio 3 dalies, 69 straipsnio 4 dalies, 96 straipsnio 4 dalies, 100 ir 112 straipsnių perkėlimo priemones. Be to, Komisijos teigimu, šios direktyvos 43 straipsnio 2 dalis, 61 straipsnio 4 dalis, 62 straipsnio 2 dalis, 76 straipsnio 2 dalis, 80 straipsnio 3 dalies antras sakinys ir 102 straipsnio 2 dalis nebuvo visiškai perkeltos į Latvijos teisės sistemą.

77 Taigi Komisija nepateikė jokių duomenų, leidžiančių manyti, kad priemonėmis, apie kurias Latvijos Respublika jai pranešė 2022 m. lapkričio 17 d., Direktyva 2018/1972 akivaizdžiai nebuvo perkelta į Latvijos teisę arba neapėmė visos šios valstybės narės teritorijos.

78 Be to, savo pastabose dėl 2023 m. birželio 30 d. akto Latvijos Respublika ne tik dar kartą patvirtino mananti, kad nuo tada, kai buvo priimtos šios priemonės, Direktyva 2018/1972 buvo perkelta visiškai, bet ir nurodė priežastis, dėl kurių šio sprendimo 76 punkte nurodytos šios direktyvos nuostatos turi būti laikomos visiškai perkeltomis į Latvijos teisę.

79 Be to, šio sprendimo 26 punkte paminėtame 2024 m. vasario 1 d. rašte Komisija tik informuoja Teisingumo Teismą apie priemonių, kurias gavo nuo 2023 m. rugpjūčio 15 d., analizės rezultatą ir nurodo savo nesutarimą su Latvijos Respublika dėl
Direktyvos 2018/1972 112 straipsnio 1 dalies perkėlimo į nacionalinę teisę.

80 Atsižvelgiant į šio sprendimo 74 punkte nurodytą jurisprudenciją, per procedūrą, pradėtą pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį, Teisingumo Teismas neturi priimti sprendimo dėl to, ar tokiomis priemonėmis užtikrinamas tinkamas minėtos direktyvos nuostatų perkėlimas į nacionalinę teisę.

81 Jeigu Komisija mano, kad direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės, apie kurias pranešė valstybė narė, neužtikrina tinkamo šios direktyvos perkėlimo, piniginė bauda šiai valstybei narei gali būti skirta tik išnagrinėjus ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo pagal SESV 260 straipsnio 2 dalį (šiuo klausimu žr. 2019 m. liepos 8 d. Sprendimo *Komisija / Belgija (SESV 260 straipsnio 3 dalis – Spartieji elektroninių ryšių tinklai)*, C-543/17, EU:C:2019:573, 55–57 punktus).

82 Šiomis aplinkybėmis reikia konstatuoti, kad 2022 m. lapkričio 17 d. pranešusi Komisijai apie priemones, kuriomis manė visiškai įvykdžiusi įsipareigojimus pagal Direktyvą 2018/1972, Latvijos Respublika nutraukė šio sprendimo 43 punkte konstatuotą įsipareigojimų neįvykdymą.

83 Taigi Komisijos prašymas įpareigoti Latvijos Respubliką sumokėti periodinę baudą turi būti atmestas.

– *Dėl prašymo nurodyti sumokėti vienkartinę sumą*

84 Dėl galimybės nagrinėjamu atveju įpareigoti sumokėti vienkartinę sumą primintina, kad Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į nagrinėjamos bylos aplinkybes ir, kaip pats mano, reikalingą įtikinimo ar atgrasymo lygį, kiekvienoje byloje turi nustatyti tinkamas pinigines

sankcijas pirmiausia tam, kad būtų užkirstas kelias kartoti panašius Sąjungos teisės pažeidimus (2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Asmens duomenų direktyva – Baudžiamosios teisės sritis)*, C-658/19, EU:C:2021:138, 69 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

85 Šioje byloje reikia konstatuoti, kad, nepaisant to, jog per visą ikiteisminę procedūrą Latvijos Respublika bendradarbiavo su Komisijos tarnybomis ir teikė joms informaciją apie priežastis, kurios jai trukdė perkelti Direktyvą 2018/1972 į Latvijos teisę, teisinių ir faktinių aplinkybių visuma, susijusi su konstatuotu įsipareigojimų neįvykdymu, t. y. nepranešimas apie priemones, būtinas šiai direktyvai visiškai perkelti, pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui ir net šio ieškinio pareiškimo dieną, yra požymis, jog veiksmingai analogiškų Sąjungos teisės pažeidimų pasikartojimo prevencijai ateityje užtikrinti gali prireikti imtis atgrasomosios priemonės, kaip antai įpareigojimo sumokėti vienkartinę sumą (pagal analogiją žr. 2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Asmens duomenų direktyva – Baudžiamosios teisės sritis)*, C-658/19, EU:C:2021:138, 70 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

86 Šio vertinimo nepaneigia šio sprendimo 60–63 punktuose pateikti Latvijos Respublikos argumentai.

87 Pirma, dėl nurodytos aplinkybės, kad iki tol egzistavę teisės aktai jau buvo pakankami, pažymėtina: iš šio sprendimo 33 punkte primintos jurisprudencijos matyti, kad jei direktyvoje aiškiai numatyta valstybių narių pareiga užtikrinti, kad jos perkėlimo priemonėse būtų nuoroda į šią direktyvą arba tokia nuoroda būtų daroma jas oficialiai skelbiant, bet kuriuo atveju būtina, kad valstybės narės priimtų aiškų aptariamos direktyvos perkėlimo aktą.

88 Antra, nors aplinkybė, kad šio sprendimo 43 punkte konstatuotas įsipareigojimų neįvykdymas neturėjo neigiamų pasekmių (darant prielaidą, kad tai įrodyta), gali būti svarbi vertinant šio įsipareigojimų neįvykdymo sunkumą siekiant apskaičiuoti vienkartinės sumos dydį, vis dėlto ji negali būti svarbi siekiant įvertinti tokios sankcijos skyrimo tikslingumą.

89 Trečia, kaip teisingai nurodo Komisija, pranešimas apie direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemones nėra formalus klausimas. Pareiga patvirtinti nacionalines priemones, kad būtų užtikrintas visiškas direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę, ir pareiga pranešti apie šias priemones Komisijai yra esminiai valstybių narių įsipareigojimai, siekiant užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą (2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Asmens duomenų direktyva – Baudžiamosios teisės sritis)*, C-658/19, EU:C:2021:138, 74 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

90 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia įpareigoti Latvijos Respubliką sumokėti vienkartinę sumą.

91 Dėl šios vienkartinės sumos apskaičiavimo primintina, kad naudodamasis diskrecija šioje srityje, kuri apibrėžta Komisijos pasiūlymuose, Teisingumo Teismas turi nustatyti vienkartinės sumos, kurią valstybė narė gali būti įpareigota sumokėti pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį, dydį taip, kad ji atitiktų aplinkybes ir būtų proporcinga padarytam pažeidimui. Tarp šiuo klausimu svarbių veiksnių yra konstatuoto pažeidimo sunkumas, jo trukmė ir atitinkamos valstybės narės pajėgumas mokėti (2021 m. vasario 25 d. Sprendimo *Komisija / Ispanija (Asmens duomenų direktyva – Baudžiamosios teisės sritis)*, C-658/19, EU:C:2021:138, 73 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

92 Visų pirma dėl pažeidimo sunkumo primintina, kad pagal šio sprendimo 89 punkte nurodytą jurisprudenciją pareiga patvirtinti nacionalines priemones, kad būtų užtikrintas visiškas direktyvos perkėlimas į nacionalinę teisę, ir pareiga pranešti apie šias priemones Komisijai yra esminiai valstybių narių įsipareigojimai siekiant užtikrinti visišką Sąjungos teisės veiksmingumą, todėl šių įsipareigojimų neįvykdymas laikytinas sunkiu.

93 Nagrinėjamu atveju reikia konstatuoti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 43 punkto, pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui, t. y. 2021 m. lapkričio 23 d., Latvijos Respublika neįvykdė jai pagal Direktyvą 2018/1972 tenkančių perkėlimo į nacionalinę teisę įsipareigojimų, todėl visiškas Sąjungos teisės veiksmingumas nebuvo užtikrintas.

94 Be to, kaip pažymi Komisija, Direktyva 2018/1972 yra pagrindinis pagal teisėkūros procedūrą priimtas aktas elektroninių ryšių srityje.

95 Konkrečiai kalbant, pagal Direktyvos 2018/1972 1 straipsnio 1 dalį ši direktyva „nustato suderintą elektroninių ryšių tinklų, elektroninių ryšių paslaugų, susijusių priemonių ir susijusių paslaugų reguliavimo sistemą ir tam tikrus galinių įrenginių aspektus. Ji nustato nacionalinių reguliavimo institucijų ir, kai taikytina, kitų kompetentingų institucijų užduotis ir procedūras, siekiant užtikrinti, kad reguliavimo sistema būtų suderintai taikoma visoje Sąjungoje“.

96 Be to, pagal šios direktyvos 1 straipsnio 2 dalį šia direktyva siekiama, viena vertus, elektroninių ryšių tinkluose ir paslaugose įgyvendinti vidaus rinką, kurioje įdiegiami ir įsisavinami itin didelio pralaidumo tinklai, užtikrinama tvari konkurencija, elektroninių ryšių paslaugų sąveika, prieinamumas, tinklų ir paslaugų saugumas ir nauda galutiniams naudotojams, ir, kita vertus, užtikrinti, kad visoje Sąjungoje būtų teikiamos geros kokybės, įperkamos viešai prieinamos paslaugos veiksmingos konkurencijos ir laisvo pasirinkimo sąlygomis, reglamentuoti tokius atvejus, kai rinka nepakankamai tenkina galutinių naudotojų, įskaitant neįgalius naudotojus, poreikius naudotis paslaugomis vienodomis sąlygomis su kitais, ir nustatyti reikiamas galutinių naudotojų teises.

97 Galiausiai, kaip matyti iš šios direktyvos 2 ir 3 konstatuojamųjų dalių, ja iš dalies keičiama iki jos priėmimo galiojusi reguliavimo sistema, siekiant atsižvelgti į technologijų ir rinkos pokyčius.

98 Kaip pažymi Latvijos Respublika, nagrinėjama sritis jau reglamentuojama kitais Sąjungos teisės aktais, kuriuos ši direktyva iš dalies keičia ar pakeičia.

99 Vis dėlto minėta direktyva šių aktų kodifikavimu neapsiriboja. Kaip pabrėžia Komisija (o Latvijos Respublika tam neprieštarauja), EERK, be kita ko, sustiprina vartotojų pasirinkimą ir teises (užtikrina aukštesnius ryšių paslaugų standartus), taip pat nacionalinių reguliavimo institucijų vaidmenį (nustato minimalius šių institucijų įgaliojimus ir nustatydama skyrimo kriterijus stiprina jų nepriklausomumą) ir sugriežtina informacijos teikimo pareigas. Be to, EERK reglamentuojami įvairūs elektroninių ryšių paslaugų teikimo aspektai, įskaitant universaliųjų paslaugų įpareigojimus, numeracijos išteklius ir galutinių naudotojų teises. EERK nustatytų elektroninių ryšių sektoriaus organizavimo taisyklių griežtinimu siekiama padidinti vartotojų saugumą ir apsaugą, ypač kiek tai susiję su galimybe naudotis šiomis paslaugomis už prieinamą kainą.

100 Kaip teisingai teigia Komisija, tai, kad Latvijos Respublika neperkėlė Direktyvos 2018/1972, visų pirma kenkia reguliavimo praktikai visoje Sąjungoje, kiek tai susiję su elektroninių ryšių sistemos valdymu, spektro leidimais ir patekimo į rinką taisyklėmis. Taigi įmonės negali naudotis

nuoseklesnėmis ir nuspėjamomis esamo spektro naudojimo teisių suteikimo ar jų atnaujinimo procedūromis ir numatyti reguliavimo, kylančio iš minimalios 20 metų spektro naudojimo licencijų galiojimo trukmės. Tokie trūkumai daro tiesioginę įtaką itin didelio pralaidumo tinklų prieinamumui ir diegimui Sąjungoje. Be to, vartotojai negali pasinaudoti tam tikra apčiuopiama nauda, kuri jiems suteikiama pagal šią direktyvą, pavyzdžiui, sprendimais, susijusiais su įperkamų ryšių paslaugų teikimu, reikalavimu suteikti jiems aiškią informaciją apie sutartis, įpareigojimu taikyti skaidrius tarifus, tinklo teikėjų pakeitimo supaprastinimu siekiant skatinti palankesnes mažmenines kainas ir operatorių pareiga suteikti galutiniams naudotojams su negalia lygiavertes galimybes naudotis ryšių paslaugomis.

101 Šiomis aplinkybėmis vertinant pažeidimo sunkumą tam, kad būtų nustatytas vienkartinės sumos dydis, reikia atsižvelgti į tai, kad per procedūrą Latvijos Respublika pranešė Komisijai apie daugelio Direktyvos 2018/1972 nuostatų perkėlimo priemones ir kad 2022 m. lapkričio 17 d. ši valstybė narė jai pranešė apie priemones, kuriomis ji, kaip manė, visiškai įvykdė įsipareigojimus pagal šią direktyvą.

102 Antra, dėl pažeidimo trukmės reikia priminti, kad ji iš esmės turi būti vertinama atsižvelgiant į datą, kada Teisingumo Teismas vertina faktines aplinkybes, ir kad šis faktinių aplinkybių vertinimas turi būti laikomas atliktu proceso pabaigos dieną (šiuo klausimu žr. 2021 m. vasario 25 d. *Sprendimo Komisija / Ispanija (Asmens duomenų direktyva – Baudžiamosios teisės sritis)*, C-658/19, EU:C:2021:138, 79 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

103 Dėl laikotarpio, į kurį reikia atsižvelgti nustatant vienkartinę sumą, skirtiną pagal SESV 260 straipsnio 3 dalį, pradžios Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad, kitaip nei periodinės baudos už kiekvieną dieną atveju, data, į kurią reikia atsižvelgti siekiant įvertinti nagrinėjamo įsipareigojimų nevykdymo trukmę, yra ne pagrįstoje nuomonėje nustatyto termino pabaiga, bet diena, kurią baigiasi atitinkamoje direktyvoje nustatytas perkėlimo terminas (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Komisija / Rumunija (Kova su pinigų plovimu)*, C-549/18, EU:C:2020:563, 79 punktą ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Komisija / Airija (Kova su pinigų plovimu)*, C-550/18, EU:C:2020:564, 90 punktą).

104 Nagrinėjamu atveju neginčijama, kad pasibaigus Direktyvos 2018/1972 124 straipsnyje numatytam perkėlimo į nacionalinę teisę terminui, t. y. 2020 m. gruodžio 21 d., Latvijos Respublika nebuvo priėmusi įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų visiškam šios direktyvos perkėlimui užtikrinti, ir dėl to nebuvo pranešusi apie juos Komisijai.

105 Be to, kaip matyti iš šio sprendimo 82 punkto, 2022 m. lapkričio 17 d. Latvijos Respublika nutraukė šio sprendimo 43 punkte konstatuotą įsipareigojimų neįvykdymą.

106 Vadinasi, šis įsipareigojimų neįvykdymas tęsėsi nuo 2020 m. gruodžio 22 d. iki 2022 m. lapkričio 16 d., t. y. 694 dienas, o tai yra labai ilgai.

107 Šiomis aplinkybėmis reikia atsižvelgti į tai, kad šią trukmę iš dalies galėjo lemti išimtinės aplinkybės, susijusios su COVID-19 pandemija ir Rusijos Federacijos prieš Ukrainą vykdomu grobikišku karu. Latvijos Respublika teigia (ir tai neginčijama), kad dėl šių aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti ir kurios nepriklausė nuo jos valios, vėlavo teisėkūros procesas, būtinas Direktyvai 2018/1972 perkelti į nacionalinę teisę, todėl pailgėjo laikotarpis, kuriuo tęsėsi minėtas įsipareigojimų neįvykdymas.

108 Trečia, kiek tai susiję su atitinkamos valstybės narės pajėgumu mokėti, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad reikia atsižvelgti į šios valstybės narės BVP tą dieną, kai Teisingumo Teismas nagrinėja faktines aplinkybes (šiuo klausimu žr. 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Komisija / Rumunija (Kova su pinigų plovimu)*, C-549/18, EU:C:2020:563, 85 punktą ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimo *Komisija / Airija (Kova su pinigų plovimu)*, C-550/18, EU:C:2020:564, 97 punktą).

109 Ieškinyje Komisija siūlo atsižvelgti ne tik į Latvijos Respublikos BVP, bet ir į jos institucinę svarbą Sąjungoje, išreikštą vietų, kurias ši valstybė narė turi Europos Parlamente, skaičiumi. Komisija taip pat mano, kad siekiant užtikrinti sankcijų, kurias ji Teisingumo Teismo prašo skirti šiai valstybei narei, proporcingumą ir atgrasomąjį pobūdį, reikia taikyti koregavimo koeficientą 4,5.

110 Vis dėlto Teisingumo Teismas neseniai labai aiškiai nurodė, kad, viena vertus, atsižvelgti į atitinkamos valstybės narės institucinę svarbą neatrodo būtina siekiant užtikrinti pakankamai atgrasomą poveikį ir paskatinti šią valstybę narę pakeisti savo dabartinį ar būsimą elgesį ir, kita vertus, Komisija neįrodė objektyvių kriterijų, kuriais remdamasi nustatė koregavimo koeficientą 4,5 (šiuo klausimu žr. 2022 m. sausio 20 d. Sprendimo *Komisija / Graikija (Valstybės pagalbos susigrąžinimas – Feronikelis)*, C-51/20, EU:C:2022:36, 115 ir 117 punktus).

111 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir į Teisingumo Teismui SESV 260 straipsnio 3 dalyje (kurioje numatyta, kad šis teismas, kiek tai susiję su jo skiriama vienkartine suma, negali viršyti Komisijos nurodytos sumos) pripažintą diskreciją reikia konstatuoti, kad siekiant veiksmingai užkirsti kelią ateityje kartotis pažeidimams, kurie būtų analogiški Direktyvos 2018/1972 124 straipsnio pažeidimui ir darytų poveikį visiškam Sąjungos teisės veiksmingumui, yra pagrįsta nurodyti sumokėti 300 000 EUR vienkartinę sumą.

112 Taigi reikia įpareigoti Latvijos Respubliką sumokėti Komisijai 300 000 EUR vienkartinę sumą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

113 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 138 straipsnio 1 dalį pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti išlaidas, jei laimėjusi šalis to reikalavo.

114 Nagrinėjamu atveju Komisijos prašymo įpareigoti Latvijos Respubliką sumokėti periodinę baudą atmetimas susijęs su šios valstybės narės elgesiu, nes priemones, kuriomis ji, kaip manė, visiškai įvykdė įsipareigojimus pagal Direktyvą 2018/1972, ji patvirtino ir apie jas pranešė Komisijai tik po to, kai buvo pareikštas šis ieškinys.

115 Šiomis aplinkybėmis ir nesant galimybės nustatyti reikšmingo skirtumo tarp bylinėjimosi išlaidų, susijusių su šio sprendimo 43 punkte konstatuotu įsipareigojimų neįvykdymu, ir bylinėjimosi išlaidų, susijusių su šio prašymo atmetimu, Latvijos Respublika padengia ne tik savo, bet ir Komisijos patirtas bylinėjimosi išlaidas pagal jos pateiktus reikalavimus.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (devintoji kolegija) nusprendžia:

1. **Pasibaigus pagrįstoje nuomonėje nustatytam terminui nepriėmusi įstatymų ir kitų teisės aktų, būtinų 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvai (ES) 2018/1972, kuria nustatomas Europos elektroninių ryšių kodeksas, įgyvendinti, taigi ir nepranešusi apie šias nuostatas Europos Komisijai, Latvijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal šios direktyvos 124 straipsnio 1 dalį.**

2. **Įpareigoti Latvijos Respubliką sumokėti Europos Komisijai 300 000 EUR vienkartinę sumą.**

3. **Atmesti likusią ieškinio dalį.**

4. **Latvijos Respublika padengia savo ir Europos Komisijos patirtas bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.